



Himalaya smelter

1,3 milliarder mennesker blir berørt hvis bresjøen Tsho Rolpa i Himalaya går over sine bredder.



TRUET: Brister veggen som holder isbresjøvannet tilbake, vil en styrtflod med millioner av kubikkmeter stein, grus og jord ødelegge alt på sin vei, som hengebroen og husene til høyre på bildet.



BRESJØER

Norges mest kjente er Demmevatn, som forårsaker store ødeleggelser under flom i 1893 og 1937

Himmelen lyser i en klar blåtone over Himalaya. 60 år gamle Dorji Sherpa lar blikket sveipe over den speilblanke isbresjøen Tsho Rolpa, som ligger 4580 meter over havet. For en utenforstående ser det kanskje ikke så dramatisk ut. Men for hver ny isblokk som kalves fra breen, stiger vannet enda mer. Hvis veggen av løs morene gir etter, vil en styrtflom kastes utfor skråningene mot det nepalske slettelandet.

Alt har skjedd i raskt tempo. På den tiden da Dorji Sherpa ble født, gikk det ikke an å gå her. Nå presser 34 jaker med klingende bjeller seg forbi oss på stien.

- Før var det dyspnø her, og man måtte klatre med tau over isbreene. Det er bedre i dag.

Terskelen til verdens høyeste fjellkjede er ikke lenger hvit, men dekket av grå, knust stein og lav. Isbreene, det hvite tannkjøttet mellom fjelltoppene, utgjør en enorm ferskvannsreserve og fungerer som et vanntårn for en sjettedel av menneskeheten. Men de er også svært sårbare for klimaforandringer på Jorden.

DÅRLIGE TEGN. Inne i Dorji Sherpas hus i Rolwaling-dalen nedenfor isbresjøen kaster familiens matriark, Dama Sherpa, tørket jakmøkk på det åpne ildstedet. Det er mye som ikke er som det skal lenger.

- Hveten, som burde vært sådd nå, har gått tapt fordi vintermonsunen uteble. Dessuten har jakene i nabobyen fått lus. Og der har de til og med fått skader på potetene. I en annen by er det for første gang oppdaget kakerlakker. Og snøleoparden har aldri pleid å vise seg nede i dalen. Nå ser vi den stadig oftere, sier Dama Sherpa takknøllig. ▶



FOTO:
JONAS GRATZER
TEKST:
MARTIN SCHIBBYE

FLYKTET: Khosifloden tok alt Islam Ishakhatun eide. Familiens hus ble spylt vekk og alt jordbruksland forsvant.

RETT FRA FJELLET: I byen nedenfor isbreen kan beboerne nyte friskt brevann. Men hele tiden hviler flomtrusselen over dem.

46
92

47
92



FORTVILET: Hun måtte flykte fra huset sitt, som sank da elven gikk over sine bredder.

TØRT: Det er blitt ørken der Khosifloden tidligere hadde sitt frodige løp. Nå må de fattige bønderne gå langt for å finne beite til kyrne.





KARRIG: Islam Ishakhatun står i sandaler på det tynne laget matjord han har lagt på sanden der det før var frodig mark.

► Fire dagsmarsjer og ett døgn med buss fra isbresjøen i Nepals hovedstad Katmandu ligger den internasjonale forskningsstasjonen ICIMOD. På utsiden ligner den et kommandosenter. Her er GLOF moteordet som gjelder - Glacial Lake Outburst Flood, den vitenskapelige termen for Himalayas tsunamier. 44 av Nepals og nabolandet Bhutans isbresjøer vokser med slik hastighet at det kan få dramatiske konsekvenser i løpet av de neste ti årene. Men isbreforsker Pradeep Mool er mest bekymret for mangelen på primærkunnskaper.

- Til tross for at fjellet er en livsnerve for milliarder av mennesker, er kunnskapen om hvordan Himalaya påvirkes av den globale oppvarmingen, mangelfull, sier han.

- Isbreene smelter - greit, det er alle innforstått med. Men hvordan håndterer vi det? For de rike som kan tilpasse seg, er det ikke noe problem. Men de fattige står overfor en skjebne med for mye eller for lite vann, sier Pradeep Mool med bister mine.

- Vår oppgave i dag er ikke å rope: «Ulven kommer!» Derimot må man sørge for at menneskene i Himalaya innretter seg. Man må lære innbyggerne å satse på nye typer avlinger, vannsparing og planting av trær for å minske erosjonen.

KONFLIKTER. På sikt ser Pradeep

Asias største elver flommer først over, for siden å tørke inn

Mool helst at Nepal tar et nytt grep når det gjelder landets isbresjøer.

- Vi kan ikke betrakte isbresjøene kun som et problem. Hvilke muligheter utgjør de i forbindelse med utbygging av vannkraft?

Men selv om smeltende isbreer gir vannkraft og ferskvann, varsler de om et skremmende sluttscenario: At Asias største elver først flommer over sine bredder, for siden å tørke inn. Når det skjer, spår ekspertene at det i tillegg til mangel på vann og elektrisitet vil utløse omfattende folkevandringer og væpnede konflikter.

Følger man smeltevannet via den isbrematede Khosifloden - Nepals hovedpulsåre, risdyrkernes livseliksir og både hinduenes og buddhistenes hellige kilde, kommer man endelig frem til et plastskjul i et hav av ørken.

SORGFLODEN. Solen kan såvidt skimtes gjennom sanden som hvirvler i luften. Den 58-årige bonden Islam Ishakhatun børster sanden av håndflatene før han hilser.

- Det regnet og regnet. Deretter satte jorden seg i bevegelse. Khosifloden tok alt, huset vårt ble spylt vekk og alt jordbruksland forsvant. Alle flyktet.

Khosifloden har fått tilnavnet sorgfloden på grunn av sine stadige ødeleggelser under monsunene. Men oversvømmelsen i august 2008 var den verste noensinne. En demning

NEPAL

Statsform: Republikk

Innbyggertall: 29 millioner

Areal: 147 181 kvadratkilometer

Befolkningstetthet: 184 innbyggere pr. kvadratkilometer

Valuta: Rupi

Økonomi: Et av verdens fattigste land - BNP per capita: 1400 USD

Arbeidsledighet: 45 %

Høyeste punkt: Mount Everest - 8848 moh.

brast på grunn av trykket fra smeltevannet, og 300 000 mennesker måtte forlate hjemmene sine.

Tre år senere er Islam Ishakhatuns familie blant de første vannflyktningene som har valgt å vende tilbake.

- Det verste er sanden. Om dagen er den så varm at det ikke går an å gå på den, og om natten er den så kald at det er vanskelig å sove.

Nå er planen å dekke sanden nærmest skjulet med matjord og begynne å dyrke noe igjen.

- Jeg er ikke vred på floden, som bare er vanlig vann. Men politikerne må sikre dammen, sier Islam Ishakhatun, smiler og blottes en tanngard dekket av sand. ■

Oversatt av Unni Wenche Grønvold